

Koch Antal (1845–1927) emléktáblájának leleplezése

Székyné, dr. Fux Vilma

Nehéz olyan geológus-professzort méltatni, tudását, szakmai és emberi nagyságát felidézni, aki legalább 2 generációval előttünk járt, akit személyesen nem ismertünk, akihez személyes élmény nem kapcsolódott.

KOCH Antal professzort csak a még élők elmondásaiból, a kortársak írásban megjelent megemlékezéseiből, s munkáiból, amelyek mindig nagy hatással voltak reám, tudom felidézni.

KOCH Antal 130 évvel ezelőtt Zomborban született. Egyetemi tanulmányait itt Budapesten végezte. Különösen THAN Károly és SZABÓ József előadásai, SZABÓ József példája és segítő keze formálta a hazai földtan egyik legkiemelkedőbb geológus professzorává.

Már 20 évesen, egyetemi hallgatóként foglalkozik a bazaltok tömörségével. „Beocsin környékének földtana” című munkája a következő évben a Földtani Társulat munkálataiban jelenik meg. Ideiglenes állások — eperjesi tanári, műegyetemi, tudományegyetemi tanársegédi, Földtani Intézetben ideiglenes geológusi — és budavári főgimnáziumi rendes tanári állás után, miközben minden szabad idejét a geológus kutatásnak szenteli, 29 éves korára olyan nevet szerez magának, hogy az új kolozsvári egyetem ásvány–földtan–öslénytani tanszékére 1872-ben öt nevezik ki egyetemi tanárnak. A Kolozsváron töltött 20 év a legfontosabb életében. Semmiből teremti meg Kolozsváron az Ásvány–Földtani Intézetet. Az Erdélyi Múzeum Egylet hatalmas ásványtani és öslénytani gyűjteményébe életet lehel, rendezi.

1969-ben jártam ott a mi geológus hallgatóinkkal, az Erdélyi-medence teljes rétegtanát felölelő gyűjtemény, két nehéz háború lezajlása után is, „Koch Antal” gyűjtemény néven több helyiségben elhelyezve, ott van ma is, változatlanul. A gyűjteményt gondozó magyar utódok őszinte büszkeséggel vezettek minket végig ezeken a termeken.

1877-ben készül el a Dunazúg-hegység monográfiája „A Dunai trachytesoport jobbparti részének leírása” címen. 1896-ban befejezi „A Fruska Gora geológiájá”-t, s az „Erdélyi medence harmadkori képződményeinek monográfiája” első részét is. Emellett nagyszámú ásványtani, közettani, földtani és öslénytani munkát jelentet meg. Erdély ásványait kritikailag átnézi. Közettani munkái a Hegyes Drócsával, a ditrói szienittömzzsel, a Ciblessel, a Hargita andezitjeivel foglalkoznak. Először írja le magyarul, egyes közetalkotók optikai viselkedését. Így érthető, hogy 1875-ben akadémiai levelező taggá, 1894-ben rendes taggá választják. SZABÓ József halála után a budapesti egyetem Ásvány-

* Az emléktáblát a Társulat 125 éves jubileumi ünnepsége során, a Társulat javaslatára az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Természettudományi Kara a KOCH Antal terem bejárata mellett (Múzeum krt. 4/a. III. em.) helyezte el.

Kőzettan és Földtan-Őslénytani Tanszéke két részre oszlik. Előbbire KRENNER Józsefet nevezik ki, utóbbi vezetésével 1895-ben KOCH Antalt bízzák meg.

Budapesten tovább folytatja széles skálájú kutatói és oktatói tevékenységét. 115 földtani munkájának jórésze az említett nagy monográfiákba épül, más részük Erdélyen kívül a Bakony, az Al-Duna, Rudabánya, a Budai-hegység stb. földtanával foglalkozik. Nagyszámú őslénytani munkájából a *Gryphea Eszterházi* elterjedésével foglalkozót kell kiemelnünk. Emellett ír középiskolai földtani tankönyvet, egyetemi hallgatók számára ásvány-kőzettan-földtani előadói vezérfonalat. — 23 éves korában lett társulatunk tagja, 28 éves korában másodtitkára. 1895-ben Budapestre kerülésekor választmányi tag, majd a Társulat alelnöke. 61 éves korában választják meg a Társulat elnökének, s azt a tisztséget általános tisztelettől övezve 5 éven át (1904–1909) tölti be. — Ennyi tudományos tevékenység ellenére tanítványai VADÁSZ Elemér és PÁLFY Mór — bár nehéz a választás — mindketten nem tudósnak, hanem a tanárnak adják a palmát. VADÁSZ E. szerint: „a tanítás mindenkori atyamestere”. Szerény volt, rangért, kitüntetésért nem kapaskodott. Legnagyobb örömet a londoni Földtani Társaság tiszteleti tagsága jelentette számára.

Számomra KOCH Antal sokat adó, a hazai föld földtani megismerését nagy lépéssel előrevivő élete, példakép, s mindannyiunk, elsősorban az egyetemi oktatók számára nagy tanulság csak azt a tanári tevékenységet lehet oktatásnak nevezni, amely a saját munkájával megszerzett eredményeket — minden ellenszolgáltatás nélkül — mindenki számára hozzáférhetően adja át, szórja szét.

KOCH Antal tanítása ilyen volt. Ezért példakép e táblára vésett név, nemcsak a tudomány-művelésre induló hallgatóink, hanem valamennyi itt működő oktató és Társulatunk valamennyi igazi geológusa számára.

Ezeknek a gondolatoknak jegyében — köszönetet mondva a TTK vezetőségének a tábla felállításáért — leplezem le KOCH Antal geológus-professzor emléktábláját.